

Gyere, súgok Neked egy Titkot ...
„pillanatképek” a soproni húsvéti szokásokból

MAGYAR
NEMZETI
LEVÉLTÁR

GYŐR-MOSON-SOPRON
MEGYE SOPRONI
LEVÉLTÁRA

Simonné Prezenszki Erzsébet
levéltáros, levéltár-pedagógus

Április 12. – Mindig? avagy hogyan számolhatjuk ki a húsvét időpontját

- ▶ változó időpontú vallási ünnep
- ▶ március 22. és április 25. között évente változtatja helyét a naptárban
- ▶ hozzá igazodik a többi változó időpontú ünnep is pl. a pünkösd, a Szentháromság vasárnapja és az Úr napja
- ▶ A húsvét időpontjának ingadozása azzal függ össze, hogy az ünnep zsidó eredetű, a zsidók pedig holdévben számolták az időt.
- ▶ A római katolikus húsvét mindig a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltét követő vasárnap van.

A kép forrása:

https://gallery.hungaricana.hu/hu/SzerencsKepeslap/152420/?list=e_yJmaWx0ZXJzljogeyJEQVRBQkFTRS16lFsiUE9TVENBUKRTII19LCAicXVIcn_kiOiAiaFx1MDBmYXN2XHUwMGU5dCJ9&img=0

Vajon mi segített a soproniaknak a húsvét időpontjának a meghatározásában?

Például a 16. századi soproniaknak Wolfgang Huber nürnbergi nyomdász 1509. évi falinaptára

- ▶ német nyelvű naptár
- ▶ egyetlen ismert példánya Sopronban található
- ▶ bevezetőjében megtaláljuk a változó ünnepekre vonatkozó adatokat, hogyan kell kiszámítani az időpontokat
- ▶ ezeket az időpontokat január 6-án a híveknek is kihirdettek a templomban

A kép forrása:

http://epa.oszk.hu/01900/01977/00058/pdf/EPA01977_Soproni_Szemle_1962-xvi-4.pdf

Mit jelent a szó: Húsvét?

A magyar húsvét szó kiválóan utal az ünnep egyik nagyon lényeges mozzanatára, a 40 napos böjt végére.

A húsvét az a nap, amikor a nagyböjt lezárul és az emberek húst ehetnek, régiesen szólva: húst vehetnek magukhoz.

Csak két nap?

A húsvéti ünnepkör szélesebb a húsvét vasárnap és a húsvét hétfő közötti ünnepénél.

Magába foglalja a húsvét előtti és utáni hetet.

A húsvéti ünnepkörhöz tartozó szokások

- ▶ Nagycsütörtök - „**a harangok Rómába mennek**”

A szertartásra hívogatás ezekben a napokban **kerepeléssel** történik. **Vitnyéden** 1953-ig nagypénteken és nagyszombaton csörgettek. Hajnalban, délben és este fából készült csörgetőt vittek végig a falun. Ilyenkor nem aludtak otthon, hanem a templomhoz legközelebb lakó fiú istállójában. Húsvét vasárnap kora reggel énekelve járták végig a falu házait: „**Segillék ezeket a csörgető gyerekeket, egy pár tojással, Békaszemű garassal, vagy pedig egy százassal!**”

A falusiak pedig pénzt és piros tojást adtak nekik ki az ablakon.

ún. pilátusverés, pilátuségetés

A nagyhét egyik napján, szerdán, csütörtökön vagy pénteken a gyermekek a templomban nagy lármát csaptak, verték a padokat, egyes helyeken a templom ajtaja előtt felhalmozott ládákat, padokat. Néha ezeknek a roncsaiból rakták a máglyát a nagyszombati tűzhöz.

A népi magyarázat szerint a Pilátus-verés a zsidók lármázását utánozza Pilátus előtt, vagy a természet hangját (földrengés, égzengés) Krisztus halálakor. Hajdú - Biharban Pilátus macskáját kergették.

- **Sopronban** a reformáció első idejében is szokásos volt, hogy a Júdást – aki Jézust 30 ezüstpénzért elárulta – jelképező szalmabábut ünnepélyesen körülhordozták és megégették. A Pilátus-égetés **soproni Júdás-égetés**hez hasonló változatai Ausztria és Lengyelország római katolikus lakosságú vidékein is ismertek voltak. Lengyelországban a szalmából vagy rongyból készített Júdás-bábut nagyszerdán, a templom előteréből kiindulva vitték végig a falun, majd a falu végén elégették vagy a vízbe dobták.

Körmenet a Széchenyi tér északi oldalán – 1917. évi húsvéti körmenet

A kép forrása:

<https://sopronanno.hu/bejegyzes/kormenet-a-szechenyi-teren-ii>

- A feltámadási körmenet kivonul a templomból, s a körmenet alatt négyszer szentségi áldást ad a celebráns.
- A föltámadt Krisztus szobrát, az „Alleluja-szobrot” egy „érdemesebb” férfi viszi. Pl. Szilben a harangozó.
- A legtöbb helyen a húsvéti gyertyát is viszik.
- A baldachint és a lámpákat vinni külön tisztség, régebben az lpolymentén a házassulandó legények vitték.
- A feltámadási körmenet végén az Alleluja-szobrot az oltárra vagy külön tartóra helyezik, s ott marad Áldozócsütörtökig.
- Öltözködés: Jászladányban és Tápén pl. még a legidősebb asszonyok is fehér ruhában, Bélapátfalván fehér kendőben vettek részt. Városmiskén a 20. század elején a leányok derekukra fehér szalagot kötöttek, hajukat kieresztették, Kalocsán viszont bekötött fejjellett megjelenniük.
- Mivel a körmenet tömegeket mozgat, 1948 után hatósági engedélyhez kötötték, s ahogy lehetett, akadályozták. 1951-ben mivel nagyszombat április 4-re esett, a püspöki kar elrendelte, hogy a szertatásokat reggel 8-ig, a körmenetet délután 3-ig vagy legkésőbb a felszabadulási ünnepély előtt 1 órával be kell fejezni. 1955-ben a körmenetet délután 4-7 óra között kellett megtartani, s időpontját 5 nappal korábban be kellett jelenteni. 1989 után az útvonalat rendőri biztosítás miatt kell csak bejelenteni.

Köszönöm a figyelmet!